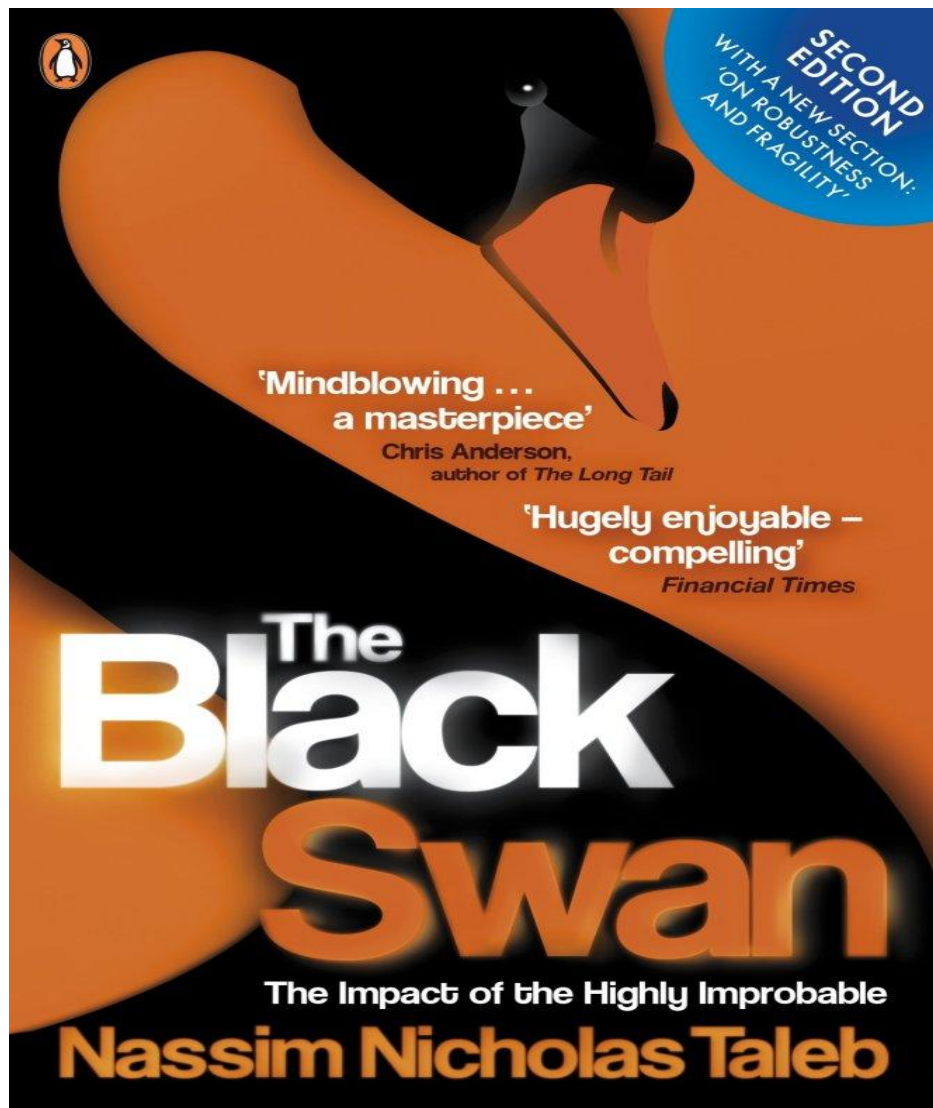

Η πανδημία ως «μαύρο κύκνος».

Γράφει ο Ανδρέας Σταλίδης.

Το βιβλίο «Μαύρος Κύκνος» του Λιβανέζου Νασσίμ Νικόλας Τάλεμπ, με καταγωγή μάλιστα από το ελληνορθόδοξο τμήμα της χώρας, [συγκαταλέγεται](#) στα 12 βιβλία που επηρέασαν και άλλαξαν τον κόσμο μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ως μαύρο κύκνο ορίζει ένα γεγονός με τρία χαρακτηριστικά: εξαιρετικά απίθανο να συμβεί, έχει μεγάλο αντίκτυπο και εκ των υστέρων προβλεψιμότητα. Δηλαδή, αφού συμβεί καθίσταται ευεξήγητο. Το όνομα συμβολίζει ότι μέχρι την ανακάλυψη της Αυστραλίας πιστεύαμε όλοι ότι οι κύκνοι είναι μόνο λευκοί! Η Ιστορία είναι γεμάτη καλά κρυμμένους Μαύρους Κύκνους, λόγω των χαρακτηριστικών τους.

Τα δύο πρώτα στοιχεία είναι αυταπόδεικτα για την τρέχουσα πανδημία. Νομίζω όμως ότι ικανοποιεί εξίσου και την τρίτη συνθήκη. Όλες οι

σελίδες της Ιστορίας βρίθουν επιδημιών και πανδημιών, γιατί να εξαιρεθεί η δική μας εποχή; Μάλλον αναμενόμενο είναι ότι ένας ακόμη ισχυρός ιός, προερχόμενος από το ζωικό βασίλειο, όπως πληθώρα άλλων, θα γινόταν παθογόνος στον άνθρωπο (βλέπε και Εστία 7.4, «[Η προέλευση του κορωνοϊού](#)»).

Το βιβλίο του Τάλεμπ διαπραγματεύεται και άλλα πράγματα ταυτόχρονα, όπως πχ τις αδυναμίες του φυσικού τρόπου σκέψης των ανθρώπων, τις διάφορες εγγενείς προκαταλήψεις που αυτές δημιουργούν κλπ. Δεν μπορεί να γίνει βέβαια σε ένα βραχύ άρθρο αποτίμηση. Θα επικεντρωθώ σε ένα πράγμα: ότι το μην θεωρητικοποιήσει κανείς μία πληροφορία που λαμβάνει, είναι κοπιώδης πράξη («not theorising is an act»).

Θα αποπειραθώ να το εξηγήσω σύντομα ως εξής: θεωρούμε όλοι τετριμμένο και αυταπόδεικτο ότι βοηθάμε τη μνήμη μας όταν εντάσσουμε αυτό που θέλουμε να θυμηθούμε σε μία ιστορία. Οι συνειρμοί με άλλα -παρόμοια- πράγματα, δένουν ένα μικρό αφήγημα, το οποίο μας είναι πολύ οικείο. Τις λεπτομέρειες, τα μέρη, μπορούμε να τις αναπαράγουμε όταν ανασύρουμε το όλον, κάτι πολύ ευκολότερο.

Το ίδιο πράγμα λοιπόν συμβαίνει και κατά την καταγραφή! Ένα νέο γεγονός αρνούμαστε πεισματικά να το εκλάβουμε ως αυτόνομο, ως ανεξάρτητο δηλαδή του τι έχουμε ήδη στο μυαλό μας, αλλά και ως ανεξάρτητο του αφηγήματος, στο οποίο μας προσφέρεται. Χρειάζεται τεράστια συνειδητή προσπάθεια για κάτι τέτοιο. Μεγαλύτερη από όση εκφράζουν οι λέξεις. Αυτή η προσπάθεια γίνεται ακόμα δυσκολότερη τη σημερινή εποχή, όπου βομβαρδιζόμαστε κυριολεκτικά από πάρα πολλά αφηγήματα.

Σύμφωνα με τη λεπίδα του Όκαμ, δεν πρέπει να προβαίνουμε σε περισσότερες εικασίες από όσες είναι απαραίτητες. Η αρχή πρωτο-εμφανίστηκε στους Πυθαγόρειους. Όταν μία θεωρία εξηγεί (σώζει) όλα τα φαινόμενα και δεν αφήνει κενά, δεν υπάρχει λόγος να υιοθετήσει κανείς μία πολυπλοκότερη θεωρία. Αν δούμε ένα δέντρο πεσμένο στο δάσος, η εξήγηση της θύελλας είναι αρκετή. Είναι περιττό να σκεφθούμε ότι το έριξε στο διάβα του ένας δεινόσαυρος ή ένας εξωγήινος.

Αυτό βέβαια είναι το δέον. Στην πράξη, κάνουμε κάτι άλλο, επειδή μας είναι πιο εύκολο. Έχουμε την τάση να χρησιμοποιούμε τα δεδομένα γύρω μας προκειμένου να επιβεβαιώσουμε μία θεωρία, η οποία ήδη βρίσκεται στο μυαλό μας. Αυτό ορίζεται ως προκατάληψη της επιβεβαίωσης (confirmation bias). Έτσι, μια καλά επεξεργασμένη εικασία, όσο

πολύπλοκη κι αν είναι, επιβιώνει, θριαμβεύει και κυριαρχεί. Σβήνει όλες τις εναλλακτικές.

Το φαινόμενο αυτό, δυστυχώς, τείνει να γίνεται χειρότερο την εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, για τον απλούστατο λόγο ότι μας φέρνει κοντά σε ανθρώπους με τις ίδιες προκατασκευασμένες εντυπώσεις με μας, οπότε τις επιβεβαιώνουμε και σε άλλους, με αποτέλεσμα να ισχυροποιούνται μέσα μας. Τροφή για σκέψη.

Δημοσιεύθηκε στην Εστία, 28 Απριλίου 2020.

Πηγή : <https://www.antibaro.gr/article/>